

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 9., vydané v decembri 2021

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Brhlík obyčajný / Sitta europaea. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekonomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

VPLYV INTEGRÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ZAHRANIČNO- OBCHODNÉ AKTIVITY POTRAVINÁRSKEHO PRIEMYSLU SR

IMPACT OF THE SLOVAK REPUBLIC INTEGRATION ON THE FOREIGN BUSINESS
ACTIVITIES OF THE FOOD INDUSTRY IN THE SLOVAK REPUBLIC

Mariana Dubravská, Ivana Kravčáková Vozárová ¹

Autorky pôsobia ako odborné asistentky na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa venujú problematike riadeniu podnikov v kontexte globalizácie a integrácie.

Authors are lecturers at Faculty of Management and Business at University of Prešov. Anglický preklad informácie o autorovi a jeho výskume. Main fields of their interest are issues of organization and business management in the context of globalization and integration tendencies

Abstract

Slovak food industry has offered products of the high quality for a long time. These products are competitive not only at domestic but even at foreign markets. The aim of the paper is to analyze the impact of the Slovak republic integration on the foreign business activities of the food industry in the Slovak republic.

Key words: food industry, integration, foreign trade, Slovak republic

Abstrakt

Slovenské potravinárstvo dlhodobo produkuje vysokokvalitné produkty, ktoré sú svojou kvalitou konkurencieschopné nielen na domácom trhu, ale aj na zahraničných trhoch. Cieľom príspevku je analyzovať vplyv integrácie SR do EÚ na zahranično obchodné aktivity potravinárskeho priemyslu SR. postavenie potravinárskeho priemyslu v národnom hospodárstve SR.

Kľúčové slová: Potravinársky priemysel, integrácia, zahraničný obchod, Slovenská republika

¹ Adresa pracoviska: Ing. Mariana Dubravská, PhD., Katedra ekonómie a ekonomiky, Ing. Ivana Kravčáková Vozárová, PhD., Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Konštantínova ul. 16, 080 01 Prešov
E-mail: mariana.dubravska@unipo.sk, ivana.kravcakova.vozarova@unipo.sk

Úvod

Zahraničný obchod je výmena kapitálu, tovaru a služieb cez medzinárodné hranice alebo územia. Vo väčšine krajín predstavuje významný podiel na hrubom domácom produkte (HDP). Zatiaľ čo medzinárodný obchod bol prítomný počas väčšiny histórie, jeho hospodársky, sociálny a politický význam sa začal zvyšovať v posledných storočiach. Potravinársky priemysel predstavuje veľmi dôležité odvetvie, ktoré nadväzuje na poľnohospodársku prvovýrobu, vytvára služby, poskytuje pracovné miesta, má významný vplyv na rozvoj regiónov a zabezpečuje výživu obyvateľstva (Chand 2019). Zahraničný obchod je jednou z foriem medzinárodných ekonomických vzťahov a predstavuje obeh tovarov a služieb (ich nákup a predaj) so zahraničím, to znamená tovarov a služieb, ktoré prekračujú štátne hranice. Tvorí tak časť národného hospodárstva danej krajiny. Je to jeden zo spôsobov zapojenia národného hospodárstva krajiny do svetového hospodárstva a do medzinárodnej deľby práce v rámci svetovej ekonomiky. Je súčasťou národného reprodukčného procesu, pričom má pomerne samostatné postavenie. Zahraničný obchod pozostáva z exportu (vývozu) a importu (dovozu) krajiny. Súčet hodnoty exportu a importu za určité obdobie tvorí obrat zahraničného obchodu (Stachová a kol. 2019). Výsledky zahraničného obchodu majú vplyv na proporcionalitu ekonomického rozvoja, jeho efektívnosť, sú parametrom, ktorý v porovnaní s ostatnými ekonomikami kvalifikuje úroveň, postavenie a perspektívy danej ekonomiky vo svetovom hospodárstve. V reprodukčnom procese zahraničný obchod plní funkciu zmeny štruktúry vytvorenej produkcie na požadovanú štruktúru použitia (spotreba, investovanie, zásoby, rezervy) (Ružeková a kol. 2013).

Potravinársky priemysel má na Slovensku dlhodobú tradíciu. Vychádza z historicky veľmi kvalitnej výroby, garantovanej prísnou legislatívou a patrí medzi rozhodujúce výrobné odvetvia (MPSR 2014).

Potravinársky priemysel SR podobne ako ostatné odvetvia hospodárstva SR už od roku 2004 funguje v rámci trhu Európskej únie. Zvládol prispôbenie sa európskym požiadavkám. V rámci harmonizácie s legislatívou EÚ potravinári vynaložili značné úsilie ako aj finančné prostriedky. Svoju úlohu zohráva aj schopnosť manažérov jednotlivých subjektov, ktorá do značnej miery napovie, či pre podniky vstup do EÚ z hľadiska rozšírenia možností odbytu bol viac príležitosťou alebo hrozbou.

Jadro

Vstup Slovenska do Európskej únie bol sprevádzaný rôznymi významnými zmenami aj v slovenskom potravinárskom priemysle. Ide najmä o zvyšovanie podielu zahraničného kapitálu a zaradenie sa do medzinárodných podnikateľských sietí. Potravinárske odvetvie prekonalo náročné obdobie technicko-technologických inovácií, prispôbenie sa náročným organizačným normám legislatívy pri výrobe, distribúcii a predaji potravinárskych komodít (Šima 2006)

Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie došlo k zmenám vo vývoji zahraničného obchodu, ako aj zahranično-obchodných vzťahoch SR. Začali sa uplatňovať princípy spoločnej poľnohospodárskej a obchodnej politiky EÚ. Došlo k rozšíreniu voľného trhu pre slovenský export v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru, ale aj v rámci

nečlenských krajín. Vstupom do EÚ sa upravili aj zmluvné vzťahy obchodného a hospodárskeho charakteru. Jedným zo základných cieľov hospodárskej politiky SR je zvyšovanie ekonomickej výkonnosti a konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky. Pre dosiahnutie tohto cieľa je zahraničný obchod jeden z rozhodujúcich nástrojov (Kašťáková, Ružeková 2016).

Spoločná obchodná politika nefunguje oddelene, je prepojená s ostatnými politikami, najmä Spoločnou poľnohospodárskou politikou a ich vzájomné prepojenie ovplyvňuje vonkajší obchod s agroproduktmi. Prístup k poľnohospodárstvu v rámci EÚ spôsobuje odklon od liberalizácie obchodu, colná únia a bariéry vstupu na trh neumožňujú prístup importérov s nízkymi nákladmi z krajín mimo EÚ. Ochrana domáceho trhu môže dosiahnuť krátkodobý žiadaný efekt, dlhodobo, hlavne keď reštrikcie na dovoz a vývoz uvalia viaceré krajiny, dochádza k zníženiu objemu potravín obchodovaných na svetovom trhu, čo následne vyvolá rast cien (Drieniková, Zubaľová 2013).

Výsledky zahraničného obchodu SR

Údaje o zahraničnom obchode sú každoročne zverejňované a aktualizované Štatistickým úradom SR. Tendencie vývoja v zahraničnom obchode SR v sledovanom období sú uvedené v tabuľke č. 1.

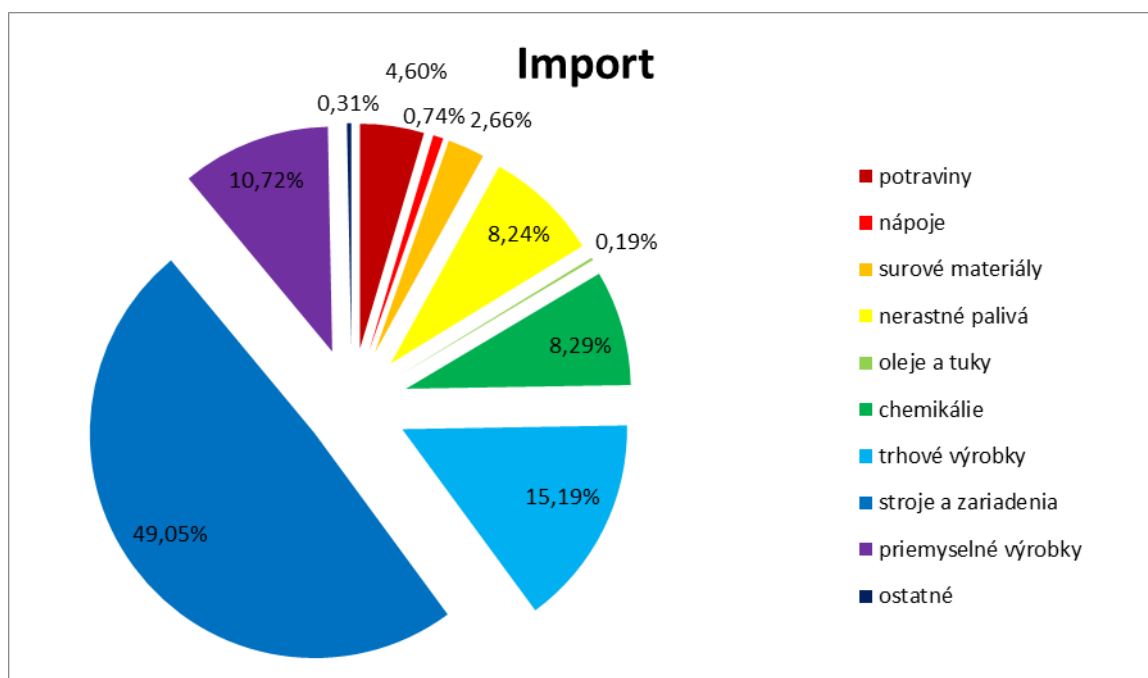
<i>Rok</i>	<i>Import</i>	<i>Export</i>	<i>Saldo</i>
1999	15.56	14.06	-1.5
2000	19.59	18.21	-1.38
2001	23.7	20.29	-3.41
2002	24.83	21.64	-3.19
2003	27.44	26.66	-0.78
2004	31.48	29.81	-1.67
2005	35.32	32.86	-2.46
2006	43.67	40.92	-2.75
2007	48.08	47.35	-0.73
2008	50.28	49.52	-0.76
2009	38.78	39.72	0.94
2010	47.49	48.27	0.78
2011	55.77	56.78	1.01
2012	58.59	62.14	3.55
2013	59.94	64.17	4.23
2014	60.02	64.72	4.7
2015	64.36	67.68	3.32
2016	66.39	70.03	3.64
2017	71.71	74.76	3.05
2018	77.32	79.8	2.48

Tabuľka 1 - Celkový import a export SR v mld. EUR

Zdroj: spracovanie podľa Štatistický úrad SR

Tabuľka 1 uvádza konkrétne hodnoty importu a exportu Slovenskej republiky v miliardách eur. V tabuľke sú zaznamenané hodnoty od roku 1999 po rok 2018. V importe, ako aj v exporte je možné vidieť rovnomerný nárast. Prepad nastal v roku 2009 kedy hodnota importu dosiahla 38,78 mld. eur a hodnota exportu bola 39,72 mld. eur. Najvyššia hodnota dovozu a vývozu bola zaznamenaná v roku 2018, dovoz predstavoval 77,32 mld. eur a vývoz 79,8 mld. eur. Naopak najnižšie hodnoty boli zaznamenané v roku 1999, import predstavoval 15,56 mld. eur a export mal hodnotu 14,06 mld. eur. Od roku 1999 po rok 2008 bolo saldo záporné, čo znamená že hodnota importu bola vyššia ako hodnota exportu. Najväčší záporný rozdiel bol zaznamenaný pre rok 2001, kedy import dosahoval 23,7 mld. eur a export 20,29 mld. eur. Najvyššie saldo bolo zaznamenané v roku 2014. Export presahoval import o hodnotu 4,7 mld. eur.

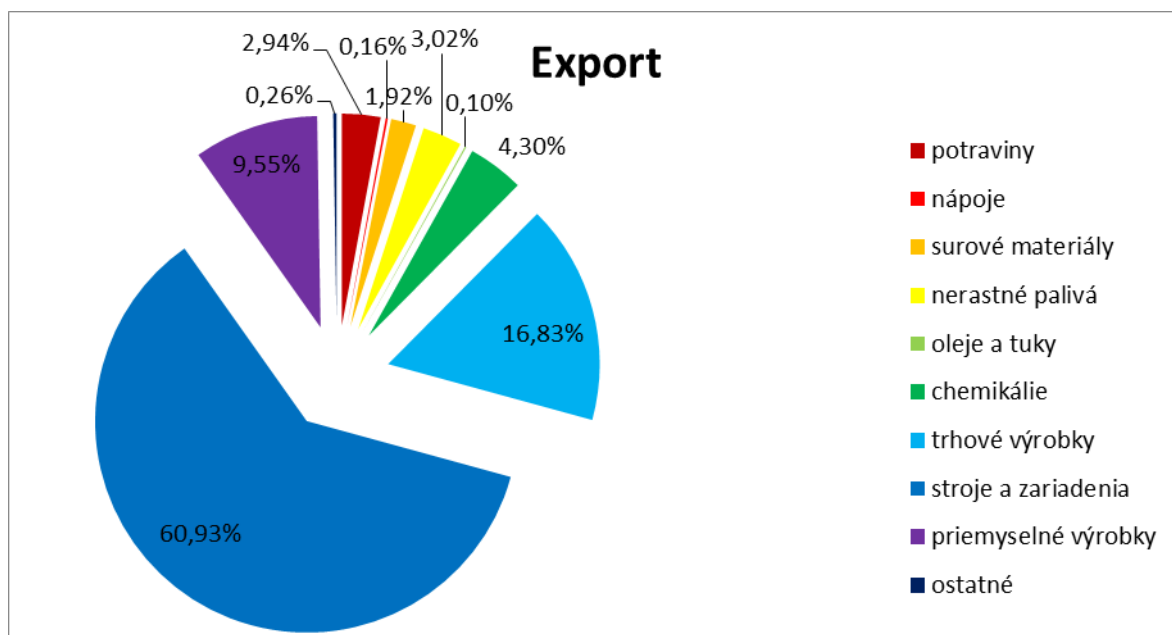
Tovarovú štruktúru exportu a importu v sledovanom období znázorňujú grafy 1 a 2.

Graf 1 - Indexy tovarovej štruktúry podľa tried nomenklatúry SITC

Zdroj: spracovanie podľa Štatistický úrad SR

Graf 1 hovorí o tovarovej štruktúre dovezených tovarov na územie SR. Graf tovarovej štruktúry je vypracovaný podľa tried SITC, čiže na základe štandardnej medzinárodnej obchodnej klasifikácie. Najväčšie percento dovezených tovarov predstavovali strojové zariadenia, 49,05%. Najnižšia hodnota 0,19% predstavuje oleje a tuky. Potraviny predstavujú 4,6% dovezených tovarov a nápoje 0,74%.

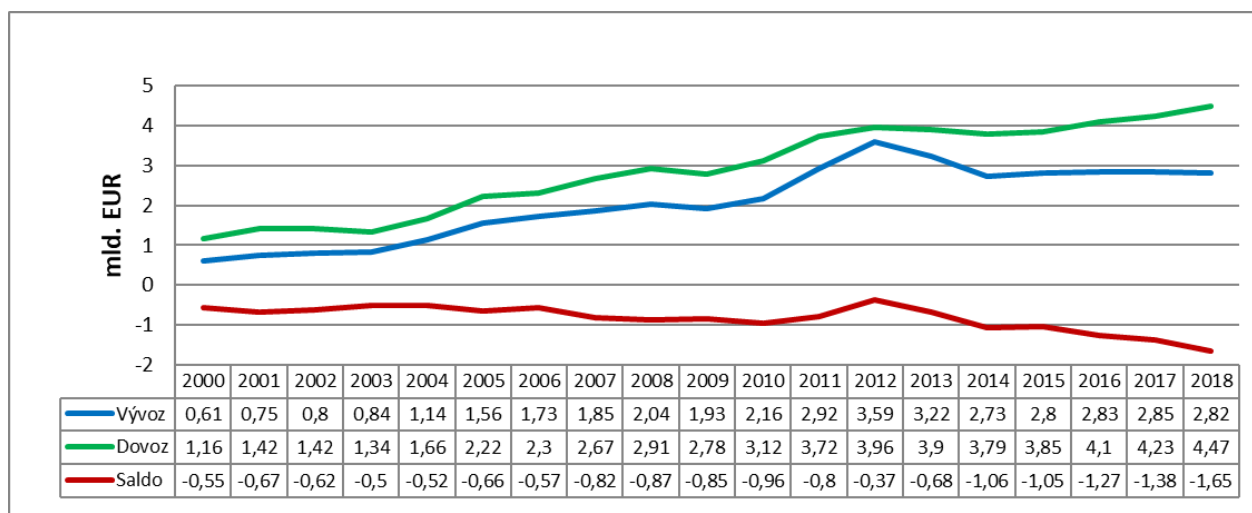
Graf 2 - Indexy tovarovej štruktúry podľa tried nomenklatúry SITC

Zdroj: spracovanie podľa Štatistický úrad SR

O tovarovej štruktúre vyvezených, exportovaných tovarov hovorí graf číslo 2. Rovnako ako v prípade dovezených tovarov aj v prípade vývozu tvoria najväčšie percento stroje a zariadenia, 60,93% a najnižšie oleje a tuky, 0,10%. 2,94% predstavujú potraviny a 0,16% nápoje. Nápoje sú po olejoch a tukoch druhou najnižšou hodnotou.

Výsledky zahraničného obchodu potravinárskeho priemyslu

Graf číslo 3 uvádza celkový dovoz, vývoz a saldo týkajúci sa zahraničného agropotravinárskeho obchodu Slovenskej republiky v miliardách eur od roku 2000 po rok 2018. Údaje z roku 2018 sú predbežné údaje, ktoré boli uverejnené v marci 2019. Dovozy v agropotravinárstve dosahuje dlhodobo vyššie hodnoty ako vývoz. Najvyššia zaznamenaná hodnota dovozu bola v roku 2018 a to v hodnote 4,47 miliárd eur, najvyššia hodnota vývozu bola 3,59 miliárd eur zaznamenaná v roku 2012. V roku 2012 malo saldo najnižšiu zápornú hodnotu, -0,37 mld. eur. Naopak najvyššia zaznamenaná záporná hodnota salda bola v roku 2018. Najnižšia zaznamenaná hodnota vývozu, ako aj dovozu bola v roku 2000, kedy dovoz predstavoval 1,16 mld. eur a vývoz 0,61 mld. Eur.

Graf 3 - Vývoj zahraničného agropotravinárskeho obchodu SR v mld. EUR

Zdroj: spracovanie podľa VÚEPP

Vývoj zahraničného obchodu SR v roku 2018 bol charakteristický podobným vývojom agropotravinárskeho a celkového zahraničného obchodu. Zatiaľ čo celkový zahraničný obchod mal dynamický rastúci trend, v prípade zahraničného agropotravinárskeho obchodu bol tento rastúci trend len na strane importu. Nárast importu spojený s poklesom exportu v potravinárstve viedol k zvýšeniu zápornej obchodnej bilancie o 266,2 mil. eur a záporné saldo dosiahlo hodnotu 1 648,1 mil. eur. Dominantné postavenie z hľadiska teritoriálnej štruktúry patrí členským krajinám EÚ. 96,1% z celkového vývozu poľnohospodárskych a potravinárskych produktov sa vyviezlo do krajín EÚ-28 a 90,2% z celkového dovozu patri krajinám EÚ-28. Za sledované obdobie dosiahli najvyššiu hodnotu vývozu: mlieko, mliečne výrobky, med, vajcia, obilie, olejnaté semená a plody, ďalej išlo o výrobky ako čokoláda, káva, pekárenský tovar, potravinové prípravky, slad, ostatné cukry, cukrovinky, živé ošipané a hydinové mäso. V prípade slovenského dovozu mali najvyššiu hodnotu: hovädzie, bravčové a hydinové mäso, nealkoholické a alkoholické nápoje, ocot, mlieko, mliečne výrobky, vajcia, med. Medzi ďalšie dovážane výrobky patria: čokoláda, káva, cigarety, potravinové prípravky, pekárenské výrobky, krmivá, salámy, párky a konzervované mäso (Zelená správa 2018).

Záver

Zahraničný obchod je v uplynulých dvadsiatich rokoch jeden z najvýznamnejších faktorov ekonomického rastu svetovej ekonomiky a účinný nástroj k obmedzovaniu negatívnych vplyvov limitovaných zdrojov. Na základe zistení môže konštatovať, že po integrácii Slovenskej republiky do Európskej únie rástol import aj export Slovenskej republiky. Pri agropotravinárskom obchode Slovenskej republiky sme taktiež konštatovali nárast exportu aj importu u agropotravinárskych komodít. Dominantné postavenie z hľadiska teritoriálnej štruktúry patrí členským krajinám EÚ.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

doc. Ing. Rastislav Kotulič, PhD.

Príspevok vznikol za podpory Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied (projekt VEGA 1/0082/19 - Riadenie podnikov potravinárskeho priemyslu v kontexte dopadov globalizačných a integračných tendencií).

Použitá literatúra

1. CHAND, S., 2019. The Meaning and Definition of Foreign Trade or International Trade – Explained! [online]. [cit. 23.11. 2021]. Dostupné z: <http://www.yourarticlelibrary.com/foreign-trade/the-meaning-and-definition-of-foreign-trade-or-international-trade-explained/5972>
2. DRIENIKOVÁ, K., Ľ. ZUBAĽOVÁ, 2013. Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia. 1. vyd. Bratislava : EKONÓM. ISBN 978-80-225-3622-6
3. KAŠŤÁKOVÁ, E., V. RUŽEKOVÁ, 2016. Medzinárodné obchodné operácie. Bratislava : EKONÓM. ISBN 978-80-225-4303-3
4. MPSR. 2014. Koncepcia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014-2020 [online]. [cit.7.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsr.sk/koncepcia-rozvoja-potravinarskeho-priemyslu-2014-2020/59---8878/>
5. RUŽEKOVÁ, V., E. KAŠŤÁKOVÁ, Z. SILNÁ, 2013. Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava : EKONÓM. ISBN 978-80-225-3791-9
6. STACHOVÁ, P., J. KOTTULOVÁ, L. PAŠKRTOVÁ, 2019. Medzinárodné ekonomické vzťahy v 21. storočí. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o. ISBN 978-80-571-0012-6
7. ŠIMO, D. 2006. *Agrárny marketing*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006. 25 s. ISBN 80-8069-726-4
8. ŠÚ SR. 2021. Zahraničný obchod podľa kapitol Harmonizovaného systému. [online]. [cit.7.11.2021]. Dostupné z:
1. http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_INTERN/zo0015rs/v_zo0015rs_00_00_00_sk
9. VUEPP. 2019. *Zelená správa* 2019. [online]. [08.11.2020]. Dostupné z: <https://www.mpsr.sk/zelena-sprava-2019/122---14968/>